

Grzegorz Strupczewski

Analiza porównawcza zakresu ubezpieczenia od ryzyka naturalnego dla małych i średnich przedsiębiorstw

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 63, 362-370

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GRZEGORZ STRUPCZEWSKI

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ANALIZA PORÓWNAWCZA ZAKRESU UBEZPIECZENIA OD RYZYKA NATURALNEGO DLA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Wprowadzenie

Małe podmioty gospodarcze stanowią około 99% wszystkich przedsiębiorstw, w tym tzw. mikrofirmy (liczba zatrudnionych poniżej 9 osób) – 96%¹. Cechuje je duża wrażliwość na zmiany w otoczeniu, a także wysoka podatność na negatywne skutki zdarzeń losowych. Zakres wykorzystanych rozwiązań ubezpieczeniowych przez małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) jest pochodną świadomości ubezpieczeniowej właścicieli i kadry zarządzającej, posiadanej bazy kapitałowej, profilu i rozmiarów działalności, a także subiektywnego poczucia zagrożenia.

Ubezpieczenie jest jedną z częściej stosowanych metod zarządzania ryzykiem przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Pozwala za opłatą stosunkowo niewielkiej składki przetransferować ryzyko kosztownych zdarzeń losowych na wyspecjalizowany podmiot, czyli towarzystwo ubezpieczeń. Aby jednak ubezpieczenie w sposób satysfakcjonujący poszkodowanego zrekompensowało straty, należy dokonać świadomego wyboru takiej oferty ochrony ubezpieczeniowej, która w najlepszy sposób odpowiadać będzie specyfice potrzeb ubezpieczeniowych klienta. Wymaga to dogłębnej analizy postanowień ogólnych warunków ubezpieczenia i wyboru najkorzystniejszego rozwiązania.

Z badań świadomości ubezpieczeniowej przedsiębiorców oraz stopnia wykorzystania oferty ubezpieczeniowej przez podmioty sektora MŚP wynika, że najczęściej zawierane są umowy ubezpieczeń komunikacyjnych (71,29% respondentów),

---

¹ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2008 r.*, GUS, Warszawa 2010, www.stat.gov.pl, 25.11.2010.

od ognia i innych żywiołów (53,47%), od kradzieży z włamaniem i rabunku (47,52%) oraz następstw nieszczęśliwych wypadków pracowników (41,58%)². Pozostałe grupy ubezpieczeń odgrywają zdecydowanie mniejszą rolę w działalności MŚP. Świadczy to o chęci zabezpieczenia majątku, który jest źródłem dochodów, jako głównym motywem ubezpieczania się małych firm. Skala wykorzystania ubezpieczeń ogniowych jest jeszcze większa w przedsiębiorstwach, które określają swoją działalność jako kapitałochłonną (60% respondentów).

Zgodnie z ustawą o stanie klęski żywiołowej pod pojęciem katastrofy naturalnej rozumie się „zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powódzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu”³. W ofercie ubezpieczeń dla małych i średnich podmiotów gospodarczych ochroną objęte zostały tylko niektóre z tych ryzyk, przede wszystkim ryzyka przyrodnicze. Zostaną one poddane szczegółowej analizie w dalszej części opracowania.

Celem artykułu jest analiza porównawcza zakresu dostępnej ochrony ubezpieczeniowej od szkód spowodowanych przez żywioły. W badaniach wykorzystano ogólne warunki ubezpieczeń oferowane przez dziesięciu największych ubezpieczycieli majątkowych⁴. Z uwagi na fakt, że udział w rynku tych ubezpieczycieli, mierzony wartością zebranej składki, stanowi 85,7% przypisu działu II⁵, wyniki analizy można uznać za reprezentatywne dla całego rynku.

1. Analiza porównawcza definicji ryzyka naturalnego

Badaniami objęto dziewięć kategorii ryzyka naturalnego (przyrodniczego) objętego ochroną w większości polis ubezpieczeniowych. Już na etapie wstępnej analizy zauważalna jest zróżnicowana budowa zakresu ubezpieczenia od ognia i innych żywiołów (tabela 1). W ofercie dla *small-biznesu* nastąpiło odejście od tradycyjnego modelu tego ubezpieczenia, w którym zakres podstawowy obejmował

---

² A. Mikulska, *Świadomość ubezpieczeniowa przedsiębiorców sektora MŚP. Wyniki badania praktyk ubezpieczeniowych*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, PIU, Warszawa 2009, nr 2, s. 88.

³ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, DzU 2002, nr 62, poz. 558, ze zm., art. 3 ust. 1 pkt 2.

⁴ Allianz, Compensa, Ergo Hestia, Generali, HDI Asekuracja, InterRisk, PTU, PZU, Uniqa, Warta.

⁵ *Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń II/2010*, KNF, Warszawa 2010, www.knf.gov.pl, 25.11.2010.

pożar, eksplozję, uderzenie pioruna i upadek statku powietrznego (tzw. FLEXA), a zakres rozszerzony – pozostałe rodzaje ryzyka naturalnego (było ich zwykle kilkanaście). Ten model ubezpieczenia obecny jest jedynie w ofercie TU Allianz, Generali, InterRisk i Uniqa. Obecnie wielu ubezpieczycieli zapewnia ochronę od większości rodzajów ryzyka naturalnego w wariantcie podstawowym (Compensa, Ergo Hestia, HDI Asekuracja, PTU, PZU, Warta). Powódź stanowi ryzyko o szczególnie wysokim potencjale szkodowym, dlatego niekiedy traktowane jest jako opcjonalny, najszerszy zakres ubezpieczenia, dostępny po opłaceniu dodatkowej składki i po przeprowadzeniu audytu miejsca ubezpieczenia (Generali, InterRisk).

Tabela 1

Zakres ubezpieczenia ryzyka katastrof naturalnych

Wyszczególnienie	Ciążar śniegu lub lodu	Deszcz nawalny	Huragan	Lawina	Osuwiska ziemi	Powódź	Pożar	Trzęsienie ziemi	Uderzenie pioruna
Allianz	R	R	R	R	R	R	P	R	P
Compensa	P	P	P	P	P	R	P	P	P
Ergo Hestia	P	P	P	P	R	P*	P	R	P
Generali	R	R	R	R	R	O	P	R	P
HDI Asekuracja	P	P	P	P	P	P	P	P	P
InterRisk	R	R	R	R	R	O	P	R	P
PTU	P	P	P	P	P	P	P	P	P
PZU	P	P	P	P	P	P	P	P	P
Uniqa	R	R	R	R	R	R	P	R	P
Warta	P	P	P	P	P	P	P	P	P

* Spływ wód po zboczach w wariantcie rozszerzonym. P – ryzyko dostępne w wariantcie podstawowym. R – ryzyko dostępne w wariantcie rozszerzonym. O – ryzyko dostępne jako opcja dodatkowa do wariantu rozszerzonego.

Źródło: opracowanie własne.

1.1. Ciężar śniegu lub lodu

Ryzyko niszczącego działania ciężaru śniegu i lodu ubezpieczyciele definiują w następujący sposób:

- bezpośrednie działanie ciężaru śniegu lub lodu na ubezpieczony budynek lub budowlę, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie elementów nośnych lub konstrukcyjnych,
- przewrócenie się mienia sąsiedniego na ubezpieczony budynek lub budowlę wskutek bezpośredniego działania ciężaru śniegu lub lodu,

- zalanie ubezpieczonego mienia topniejącą masą śniegu lub lodu.

W praktyce ubezpieczyciele definiują to ryzyko w zbliżony sposób, aczkolwiek przy dokładnej analizie mogą ujawnić się pewne różnice, czasem o zasadniczym charakterze.

W tabeli 2 przedstawiono zakres pojęcia „Ciężar śniegu lub lodu” w ujęciu 10 największych ubezpieczycieli. We wszystkich przypadkach ochroną objęte jest bezpośrednie działanie ciężaru śniegu. Compensa i Generali nie odpowiadają za szkody wyrządzone przewróceniem się obiektu sąsiedniego. Jedynie Allianz i Uniqą ubezpieczają zalanie ubezpieczonego obiektu spowodowane topnieniem śniegu, przy czym Allianz wprowadza limit odpowiedzialności wynoszący 5% sumy ubezpieczenia, ale nie więcej niż 50 000 zł.

Tabela 2

Ciężar śniegu lub lodu – definicja ryzyka

Wyszczególnienie	Działanie ciężaru śniegu lub lodu na ubezpieczony obiekt	Przewrócenie mienia sąsiedniego na ubezpieczony obiekt wskutek działania śniegu lub lodu	Zalanie ubezpieczonego mienia topniejącą masą śniegu lub lodu
Allianz	X	X	X
Compensa	X	-	-
Ergo Hestia	X	X	-
Generali	X	-	-
HDI Asekuracja	X	X	-
InterRisk	X	X	-
PTU	X	X	-
PZU	X	X	-
Uniqą	X	X	X
Warta	X	X	-

Źródło: opracowanie własne.

Poza powyższymi różnicami warto jeszcze wskazać na pewne szczególne postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia dotyczące analizowanego ryzyka:

- Allianz i Generali zastrzegają, że odpowiadają tylko za szkody spowodowane „krótkotrwałymi i intensywnymi” opadami śniegu lub lodu;
- PTU nie uwzględnia szkód spowodowanych przez lód;
- HDI Asekuracja uzna szkodę jako spowodowaną opadami śniegu tylko wtedy, gdy dojdzie do przekroczenia 85% wartości normowej obciążenia śniegiem gruntu, właściwej dla strefy, w której znajduje się ubezpieczony przedmiot (ustalanej przez Polskie Normy); odpowiednie pomiary powinny

zostać wykonane przez stację meteorologiczną Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej zlokalizowaną w promieniu 100 km od ubezpieczonego przedmiotu.

1.2. Deszcz nawalny

Badani ubezpieczyciele są zgodni, jeśli chodzi o rozumienie ryzyka deszczu nawalnego. W myśl ogólnych warunków ubezpieczenia (owu) deszcz nawalny to opad deszczu o współczynniku wydajności co najmniej 4 (wg skali Chomicza stosowanej przez IMGW), potwierdzony przez IMGW. W przypadku braku stacji pomiarowej w miejscu szkody należy brać pod uwagę stan faktyczny i rozmiar szkód w miejscu ich powstania (lub w najbliższym sąsiedztwie), świadczące wyraźnie o działaniu deszczu nawalnego.

Warto odnotować wyłączenie odpowiedzialności wprowadzone przez Allianz, w myśl którego ubezpieczenie nie obejmuje szkód powstałych w następstwie deszczu nawalnego, jeżeli nie zastosowano odpowiednich systemów odprowadzania wody deszczowej, które są wymagane ze względu na ukształtowanie terenu lub rodzaj podłoża, zgodnie z projektem budynku, decyzją o warunkach zabudowy, projektem zagospodarowania działki i pozwoleniem na budowę. Towarzystwo to, jako jedyne, stosuje obniżoną wartość wymaganego współczynnika wydajności opadu, wynoszącą 2.

1.3. Huragan

Większość badanych ubezpieczycieli definiuje szkody huraganowe w podobny sposób, jako działanie wiatru o prędkości nie mniejszej niż 17,5 m/s, potwierdzone przez IMGW. W przypadku braku stacji pomiarowej w miejscu szkody, należy brać pod uwagę stan faktyczny i rozmiar szkód w miejscu ich powstania, świadczące wyraźnie o działaniu huraganu.

Wartość graniczna prędkości wiatru jest wyraźnie niższa w Allianz i wynosi 10,8 m/s. Czterech ubezpieczycieli wprowadza wymóg, by szkody huraganowe miały charakter masowy (HDI Asekuracja, InterRisk, PZU, Uniqa), jednak HDI Asekuracja dopuszcza wypłatę odszkodowania za pojedyncze szkody, pod warunkiem że w najbliższym sąsiedztwie stwierdzono szkody masowe.

Trzy towarzystwa posługują się rozszerzoną definicją huraganu. Allianz i Uniqa odpowiadają również za szkody spowodowane przez unoszone silnym wiatrem części budynków, drzew lub inne przedmioty, Generali zaś wypłaci odszkodowanie za szkody powstałe wskutek powalenia przez silny wiatr części budynku, drzew, masztów lub innych przedmiotów na mienie objęte ochroną ubezpieczeniową, choć do podlimitu w wysokości 20% sumy ubezpieczenia mienia od ognia i innych zdarzeń losowych.

1.4. Lawina

Wszyscy badani ubezpieczyciele podobnie określili pojęcie lawiny. Jest to gwałtowne zsuwanie lub staczanie mas śniegu, lodu lub kamieni ze stoków górskich. Pięć towarzystw (Generali, InterRisk, PZU, HDI Asekuracja, PTU) za lawinę uznaje także zsuwanie się błota, a dwaj ostatni ubezpieczyciele dodają jeszcze do tego zsuwanie się ziemi.

1.5. Osuwisko

W ogólnych warunkach ubezpieczeń funkcjonuje ujednoczona terminologia w odniesieniu do ryzyka osuwiska, które rozumiane jest jako niespowodowane działalnością ludzką usuwanie się ziemi na stokach. Biorąc pod uwagę, że wiele aktywnych osuwisk w Polsce powstaje w wyniku nieprawidłowej gospodarki człowieka, na przykład podcinania stoków przy budowie dróg, okazuje się, że zakres ochrony od tego ryzyka może być znacznie ograniczony.

1.6. Powódź

Powódź jako wypadek ubezpieczeniowy nie jest definiowana w sposób jednolity. Jest zjawiskiem naturalnym, które może występować w różnych postaciach, takich jak wezbrania: nawalne, rozlewne, roztopowe, sztormowe, zatorowe, lodowe. Ponadto znaczne szkody może powodować spływ wód po zboczach na terenach górskich i podgórskich. Biorąc to pod uwagę, można stwierdzić, że definicja powodzi w najszerszym ujęciu powinna brzmieć następująco: „zalanie terenu w następstwie podniesienia się poziomu wody w korytach wód płynących i stojących, nadmiernych opadów atmosferycznych, spływu wód po zboczach lub stokach na terenach górskich lub falistych, topnienia kry lodowej, tworzenia się zatorów lodowych, sztormu i podniesienia się poziomu morskich wód przybrzeżnych”. Takie postanowienia zawierają jedynie ogólne warunki ubezpieczenia Warty.

Sześć towarzystw ubezpieczeń⁶ nie obejmuje ochroną powodzi wywołanych sztormem lub podniesieniem poziomu morskich wód przybrzeżnych. Pięć towarzystw⁷ odmawia ubezpieczenia podtopień związanych ze zjawiskami lodowymi (topnienie kry lodowej i zatory lodowe). Niektórzy ubezpieczyciele traktują spływ wód po zboczach jako odrębne ryzyko, niezaliczane do pojęcia powodzi (na przykład Generali). Ma ono zwykle inne niż powódź miejsce w strukturze zakresu ubezpieczenia. Na krytyczną ocenę zasługują Allianz i PTU, które w ogóle nie zapewniają ochrony od skutków zalania wskutek spływu wód po zboczach.

---

⁶ Allianz, Compensa, Generali, HDI Asekuracja, InterRisk, PZU.

⁷ Allianz, Ergo Hestia, HDI Asekuracja, PTU, PZU.

1.7. Pożar

Pożar należy do kategorii ryzyka o najdłuższej historii ubezpieczeniowej. Z racji jego powszechności wypracowano zbliżone definicje w większości owu obecnych na rynku. Regułą stało się, że przez pożar rozumie się działanie ognia, który przedostał się poza palenisko lub powstał bez paleniska i mógł rozprzestrzenić się o własnej sile. Nieco odmienną definicją posługuje się HDI Asekuracja, zgodnie z którą pożar to spalanie o niekontrolowanym przebiegu w czasie i przestrzeni, któremu towarzyszy dym lub płomień. Zatem w myśl takiego sformułowania zakresem ochrony objęte będą takie przypadki przypalenia, w których nie pojawił się ogień, a jedynie dym (na przykład przypalenie wykładziny żelazkiem). Allianz co prawda posługuje się typową definicją, jednak równocześnie dodaje zastrzeżenie ograniczające jego odpowiedzialność. Mianowicie ubezpieczenie w zakresie pożaru nie obejmuje działania ognia użytkowego lub ciepła na ubezpieczone budynki, a także szkód powstałych na skutek działania ognia lub ciepła we wszelkich urządzeniach służących do wytwarzania, przekazywania lub odprowadzania ognia, ciepła, spalin lub dymu.

1.8. Trzęsienie ziemi

Trzęsienia ziemi występują na obszarze Polski stosunkowo rzadko, a te o znaczącej sile można uznać za incydentalne. Polska jest krajem asejsmicznym, a pojawiające się wstrząsy częściej mają przyczyny zapadliskowe lub antropogeniczne niż tektoniczne i wulkaniczne.

Analiza porównawcza postanowień owu pozwoliła wskazać cztery różne sposoby definiowania tego ryzyka. Trzęsienie ziemi może być rozumiane jako:

- niewywołane przez działalność człowieka zaburzenie systemu równowagi w wnętrzu Ziemi, któremu towarzyszą wstrząsy i drgania gruntu (Ergo Hestia, InterRisk, Warta);
- naturalne gwałtowne wstrząsy skorupy ziemskiej (Generali, PZU);
- naturalny, krótki i gwałtowny wstrząs (seria wstrząsów) gruntu, powstały pod powierzchnią ziemi i rozchodzący się w postaci fal sejsmicznych od środka (epicentrum), znajdującego się na powierzchni, gdzie drgania są najsilniejsze (HDI Asekuracja, PTU);
- niespowodowane działalnością człowieka, gwałtowne wstrząsy skorupy ziemskiej wywołane przez nieodwracalne deformacje ośrodka skalnego w głębi Ziemi (między innymi wybuch wulkanu, zapadanie się podziemnych jaskiń krasowych), czemu towarzyszy naruszenie ciągłości ośrodka skalnego i emisja fal sejsmicznych (Allianz, Compensa, Uniqa).

Ubezpieczyciele w większości nie określają minimalnego progu siły trzęsienia ziemi, którego skutki byłyby objęte ochroną. Wyjątkiem jest Generali: wstrząs musi odpowiadać co najmniej 6 stopniom w skali MCS⁸.

1.9. Uderzenie pioruna

Większość badanych zakładów ubezpieczeń sprowadza uderzenie pioruna wyłącznie do bezpośredniego wyładowania elektryczności atmosferycznej na ubezpieczone mienie lub, w nieco innym ujęciu, do bezpośredniego odprowadzenia ładunku elektrycznego z atmosfery do ziemi przez ubezpieczone mienie. W istocie sens tych obydwu sformułowań jest identyczny.

Do rzadkości należy sytuacja, gdy ubezpieczyciel bierze na siebie odpowiedzialność za pośrednie szkody uderzenia pioruna, takie jak na przykład przepięcie w instalacji elektrycznej. W analizowanej grupie jedynie HDI Asekuracja i Warta zaoferowały takie warunki.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza doprowadziła do sformułowania następujących wniosków:

- istnieje tendencja do włączania większości ryzyk naturalnych do podstawowego zakresu ubezpieczenia;
- powódź jest ryzykiem, do którego ubezpieczyciele podchodzą ze szczególną ostrożnością;
- do rodzajów ryzyka, których definicje w poszczególnych owu charakteryzują się znacznymi różnicami, należą: ciężar śniegu lub lodu, huragan, powódź, trzęsienie ziemi;
- jednolite brzmienie w badanej grupie miały definicje następujących kategorii ryzyka: deszcz nawalny, lawina, osuwisko, pożar, uderzenie pioruna.

Złożona struktura pakietów ubezpieczeń oraz znaczne zróżnicowanie dostępnej oferty uzasadniają potrzebę skorzystania przez małe i średnie przedsiębiorstwa z usług profesjonalnych pośredników, jakimi są brokerzy ubezpieczeniowi.

---

⁸ MCS (inaczej skala Mercalliego) to 12-stopniowa skala określania intensywności wstrząsu, biorąca pod uwagę przyspieszenie drgań gruntu oraz skutki trzęsienia ziemi. Wstrząs o sile 6 stopni powoduje wyraźne zniszczenia, odpadanie tynku, walenie się kominów (przyspieszenie 5–25 cm/s²). Dla porównania, 9-stopniowa skala Richtera mierzy energię wyzwoloną podczas trzęsienia ziemi.

**COMPARATIVE STUDY
ON THE RANGE OF THE NATURAL DISASTERS INSURANCE COVER
FOR SMALL BUSINESS**

Summary

The comparative study on the range of the natural disasters insurance cover for small business has been presented in the article. Fire insurance counts to the most popular insurance product bought by enterprises. Insured perils are defined in different ways by insurers, which means that a typical, commonly used range of cover in property insurance does not exist. It is needed to analyze thoroughly the terms of insurance cover in order to make the best choice. The most important points in definitions of insured perils has been highlighted and discussed by the author.

Translated by Grzegorz Strupczewski